Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2 ՕԳՈՍՏՈՍ 1919

ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏ

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ

ՅԱՒԵԼՈՒԱԾ

ՕՌԿԱՆ ՀԱՅ ՈՒՍԱՒՑՉԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

«. . . Չի գործողած գիրքին ազնուացմամբ միայն գործը կը գանէ իւր արժանաւոր յարգը։»

Յ. ՈՍԿԱՆ
Դաստիարակութիւն 1887

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ՄԱՐՄԻՆ
Պ. Պ. Գ. Գ. ԳԱՎԱՖԵԱՆ
Պ. ԳԷՈՐԳԵԱՆ
Յ. Թ. ՀԻՆԴԼԵԱՆ
ԳԷՈՐԳ ՄԵՍՐՈՊ
Շ. Ռ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ՎԱՐԻՉ-ԴԱՆՁԱՊԱՀ՝
Պ. Կ. ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ

ՏՊԱԳՐ. Մ. ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ

ՕՒԿԱՆ ՀԱՅ ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ՅԱՒԵԼՈՒԱԾ "ԱԿԱՆՏԱՄԱՐՏ,,Ի

Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2 ՕԳՈՍՏՈՍ 1919

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄՈՍՏԻՉԵԱՆ

ՀԱՅԿ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՆԵՐ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄՈՍՏԻՉԵԱՆ

(ԻՐ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ)

Յարութիւն Մոստիչեան հասարակական մըն էր, բայց մանկավարժ մը չէր. գործնական մարդ մըն էր, բայց դպրոցավարութեան մէջ գործնական փորձառութիւն չունէր: Հազիւ թէ տարիէ մը ի վեր խնամակալ եղած էր Կեդրոնական վարժարանին, երբ այս վերջնոյն տնօրէնութիւնը առաջարկուեցաւ իրեն, որ ընդունեց: Ջեմ գիտեր թէ իբր Տնօրէն, ինչ դեր ունեցաւ նոյն վարժարանին ուսումնական բաժինին մէջ, որովհետեւ այդ՝ ներքին գործ մըն էր, որուն մասնք, աչակերտներս գիտակ չէինք կրնար ըլլալ ու դատել: Բայց անոր դաստիարակչական ու բարոյական բաժնին մէջ, մեծ դեր ունեցաւ և այդ տեսակէտով աթանչելի վարիչ մը, տնօրէն մը եղաւ: Հինգ տարուան համեմատաբար կարճ չրջանի մը մէջ, որ ազգային տարնապալի օրերու ալ զուգադիպեցաւ, ան յաջողեցաւ հասցնել պատուական սերունդ մը, որուն մէջ խիստ շատ ականաւոր անձնաւորութիւններ կարելի է հաստրել: Ըսի թէ դպրոց վարելու, մանկավարժական մասնագիտութիւն չունէր ան: Ուրեմն ի՞նչ էր անոր կարողութիւնը և ո՞ւր էր անոր աղդեցութեան գաղտնիքը: Երբ ըսեմ թէ, իր օրով հասած այդ սերունդը, ամբողջովին խորապէս կը կրէ այսօր իր նկարագրին դրոշմը, արդէն դրեթէ պարզած կ'ըլլամ այդ գաղտնիքը: Իր նկարագրին դրոշմը, ըսի, որովհետեւ այդ մարդուն արժանիքը, իր նկարագրին մէջ էր:

Կեդրոնականի հիմնարկութենէն վերջը, երրորդ տարիշրջանի կէսին էր որ հոն ընդունուեցայ: Ջերազը տնօրէնն էր և մնաց մինչեւ տարեշրջանին վերջը, այսինքն իմ օրովս հազիւ չորս ամիս միայն: Բայց տպաւորութիւնս այնչափ զօրաւոր եղած է, որ չատ լաւ կը յիշեմ վարժարանին ծանօթ

դէմքերը, կարգուսարքը, ներքին վիճակը։ Ջերազ ազատ դրութեան մը կուսակից էր. կարծես համալսարանի մը մէջ ըլլայինք։ Դասերէն դուրս ոչ մէկ կարգապահական խստութիւն. հսկող գրեթէ չկար, ոչ ալ հետեւաբար հսկողութիւն։ Բայց պէտք է նկատել որ համալսարանականներու տարիքի մէջ չէինք։ Յետոյ ամէն գաւառէ, ամէն թաղէ, սարէն ու ձորէն խառնիխուռն ամէն կարգի տղաք լեցուած էին հոն, որոնք ոչ մէկ տեղ բարեկրթութեան ոչ իսկ օրինակը ունեցած էին իրենց աչքին առջեւ։ Այս պայմաններուն մէջ հրաշք մըն էր, որ դպրոցական դասընթացքը խառնակ ու անկարգ վիճակի մը չէր մատնուեր։ Ատոր ալ պատճառը այն էր որ բոլոր տղաքն ալ ուսման ծարաւի էին և չափազանց կը սիրէին Ջերազը որ ներողամիտ, ազնուասիրտ, ընկերական ու կատակասէր վարմունք մը ունէր իր աշակերտներուն հետ։ Ասիկա լաւ էր, որչափ ատեն որ Ջերազը հոն մնար. բայց երբ մեկնէր, վտանգը մեծ էր. այնպէս ալ եղաւ։

Ջերազին անակնկալ մեկնումէն յետոյ առժամապէս վարժարանը վարեց Գր. Մարգարեան, որ այդ բեռը տանելու կարողութիւն չունէր և իր անձնական հմայքը ոչինչ էր կարենալ սանձելու համար տղոց ապերասան անկարգապահութեան միտումները։

Առժամեայ տնօրէնէն յետոյ, բերին Ֆելիքէն անուն եւրոպացի մը, անմիտ, անշնորհք, խենթ, գինով ու սրիկայ մէկը։ Ո՞ւրկէ ուր։ Անլուր բան էր այդ։ Հիմա հարկ չեմ տեսնար հոս երկարօրէն ծանրանալու և պատմելու թէ ո՞րու երեսէն և ի՞նչ պայմաններու մէջ այն մարդը բերուեցաւ և դրուեցաւ կեդրոնականի պէս, ազգին աչքին լոյսը եղող հաստատութեան մը գլուխը։ Իրողութիւնը այն է որ վարժարանը տակնուվրայ եղաւ։ Անկարգութիւնը իր ծայրագոյն աստիճանին հասաւ։ Խիստ օրէնքներ ու կարգապահութիւն դնել ուզեցին. բռնական միջոցներու դիմեցին. դժգոհութիւնը խիստ բուռն էր. անբարեկիրթ միջավայրի մէջ անսանձ ու կոպիտ մեծցած տղաք Ջերազի օրով ազատ ու սանֆասօն

վարժուած, ըմբոստացան. բարձրադոյն դասարանները պոյքոթ ըրին կամ ճամբուեցան, միեւնոյն բանն է արդիւնքին մէջ. վարժարանը կործանման ճամբան բռնած էր. յուսահատական էր:

Վերջապէս ստիպուեցան Ծեղիբէնը հանելու. այո, բայց չատ դժուարին գործ մըն էր վարժարանը խաղաղեցնելը. կիրքերը ոտք ելած էին անգամ մը. անիշխանական ոգին բոյն դրած էր հոն. աղաքը սովորեր էին ամէն կարգ ու օրէնք արհամարհելու. ազատութեան տենչն հովը կը փչէր այն ատեն, վարժարանէն դուրս թէ ներս, և ազատութիւնը կը չփոթուէր անկարգապահութեան հետ. Այդ խիստ դժուարին պայմաններուն մէջ, Մոստիչեան այդ դեռ անփորձ երիտասարդը, չի վարանեցաւ ընդունելու տնօրէնի պաշտօնը. ան քաջութիւն և կամք ունեցաւ դիմագրաւելու դարձին դժուարութիւններուն, որովհետեւ վստահութիւն ունէր ինքն իր վրայ, իր նկարագրին վրայ: Եւ իրաւունք ունէր անձնավստահ ըլլալու:

Ծոյժ լրջամիտ, համբերատար, պաղարիւն, վարուելագիտցող, հաստատակամ ու սկզբունքի տէր միանգամայն, դիտցաւ ամէն բանէ առաջ ինքզինքը յարգել տալ աշակերտներուն, քանի որ չունէր Ջերազի կատակասէր ու ընկերական խառնուածքը ինքզինքը սիրցնելու համար առաջին առթիւ: Ջինքն ալ սիրեցինք ի վերջոյ, բայց յարգական սէր մըն էր այդ: Ըսի ուրիշ առթիւ թէ վերջին ծայր forեէբ էր ան, յոյժ քաղաքավար՝ նոյնիսկ ամէնէն անկիրթ տղոց հանդէպ, այնպէս որ ակամայ կ'ամչցնէր զիմացինը և կ'ստիպէր որ անգամ մըն ալ նոյն կոպտութիւնը չի գործէ: Բնութեամբ ազնիւ, սրտագին փարած՝ իր սաւանձնած գործին, համբերատար ոգիով և համոզողական միջոցներով, ու իր անձին օրինակով ազդելով աշակերտներուն վրայ, չատ չանցած ոչ միայն խաղաղեցաւ ալեկոծ մթնոլորտը այլ վարժարանը նոր ուղղութիւն մը առաւ, կարգապահ, բարեկիրթ, լուրջ ուղղութիւն մը: Թէեւ այն ատեն աչքի չի զարկաւ Մոստիչեանի

կատարած գործը, վրան շատ չի խօսուեցաւ, և հետեւաբար քիչեր միայն գիտեն ու կը յիշեն այն օրերու դէպքերը, բայց իրողութիւնը այն է որ, ան՝ վարժարանը կործանումէ փրկեց այն ատեն և ամբողջ սերունդի մը ազնուացման, յաջողութեան պատճառ եղաւ։

Եւ այդ կրցաւ ընել, շնորհիւ ոչ իր համալսարանական ուսումին որ ունէր, ոչ իր մանկավարժական մասնագիտութեան որ չունէր, այլ միմիայն շնորհիւ իր անձնական արժանիքին, բարոյական հեղինակութեան, նկարագրին ազնուութեան և հոգեկան ձիրքերուն։

Մոստիչեան դպրոցավար աշխարհին մէջ բրօֆէսիօնէլ մը չէր։ շատ կարճ պաշտօնավարութիւն մը ունեցաւ, բայց իր կատարած գործը մեծ եղաւ և իր անունը յարգանքով ու երախտագիտութեամբ պիտի յիշուի, մեր յեղափոխական տագնապալի շրջանի կրթական տարեգրութիւններուն մէջ։

Քանի որ յեղափոխական տագնապալի օրերը յիշեցի, ստիպուած եմ երկու խօսք ալ ընել այդ մասին։ Հակառակ այն խիստ կարգապահութեան զոր յաջողեցաւ հաստատել վարժարանին մէջ, բոլորովին ազատ ձգած էր տղաքը ուրիշ մարզի մը, այն է ազգային-յեղափոխական փրօփականտի ու գործունէութեան մէջ. բան մը որուն համար խստիւ կը քննադատէին զինքը պահպանողական տարրեր։ Իրաւ է որ տարրական սկզբունք է որ վարժարանի աշակերտները պէտք չէ զբաղին քաղաքական հարցերով, բան մը որ Մոստիչեան ուրիշէն սորվելու պէտք չունէր, բայց աւելի լայն կը խորհէր, և կ'ըմբռնէր օրուան բացառիկ կացութիւնը, նորահաս սերունդներուն մէջ ազգային զգացումը հրահրելու պէտքը, անանկ որ ոչ միայն արգելք չեղաւ ատոր, այլ իր կողմէն ամէն կերպով սատարեց որ Զերազի սկսած գործը չի խափանուի, այլ ընդհակառակը աւելի զարգանայ, արծարծուի, առաջադիմէ։ Իր օրով, իրօք, Կեդրոնական վարժարանը, ազգային կրթական առաջին այդ հաստատութիւնը, ազգային յեղափոխական կատաղեալ օճախ մը եղաւ միեւնոյն ատեն։

Օր մը երբ իր հասցուցած սերունդին, ազգային կեանքի մէջ կատարած մեծ գործին պատմութիւնը գրուի, այն առեն աւելի լիովին պիտի ըմբռնենք թէ ի՛նչ կը պարտինք Մոսկովեանի։

Կեդրոնականի տնօրէնութենէն մինչեւ Բարիզի ազգային Համագումարին անդամակցութիւնը, աւելի քան քառորդ դար մը, ինչ օրեր ու ինչ փոխնիփոխութիւններ։

Այդ համագումարին մէջ, երբ իր նախկին աշակերտներուն, Արշակ Զօպանեանի, Վահան Թէքէեանի և ուրիշներու հետ բազմեցաւ, ազգային ճակատագրի մասին խորհրդակցելու, կը հաւատամ որ իր հոգին հրճուեցաւ գոհունակութեամբ և ինքզինքը լիովին վարձատրուած զգաց։

Վարժապետի բարոյական վարձատրութիւն,—ինք որ վարժապետ մը չէր բառին իսկական առումով, այլ պարզ ամենէօր մը արուեստին,—որ զայն գնահատողին համար աշխարհի ամէն նիւթական բարիքներէն գեր ի վեր է։

Պատիւ իր յիշատակին։

Յ. ԱՍՊԵՏ

ԷՍԱՅԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

Անտարակոյս զարթնումի չրջանի մը մէջ մտած է մեր կրթական գործը։ Կեանքի յուսալից նշաններ կան քիչ մը ամէն կողմ. չարժուձեներ, բարեկարգման ձիգեր, սթափումներ։ Կարծես Մեծ Օրէն նախապատրաստութիւնն է։

Ուսուցչական Միութիւնը կը բազմապատկէ իր մասնաճիւղերը. չարքերը կը խտանան իրաւունքի պայքար մղելու համար. ուսուցիչները կը միանան թոչակի նուազագոյն սակ մը պահանջելու. օրկան մը կ'ստեղծուի կրթութեան գործին

սատար կանգնելու. Թերթերը յօդուածներ կը նուիրեն դպրոցներու և ուսուցիչներու կացութեան ի նպաստ. մանկավարժական ու դպրոցական հարցերու շուրջ բանախօսութիւններ կ'ըլլան. գաւառները կը կազմակերպեն իրենց աւերեալ դպրոցները. մանկավարժական խնդիրներու ուսումնասիրութեան համար Ուսուցչական Միութիւնը իր մէջ կը կազմէ յատուկ ընկերութիւն մը. Քաղաքական ժողովը աննախընթացօրէն լիազօր իրաւասութեամբ և կրթական գործիչներէ բաղկացած Ուսումնական Խորհուրդ մը կ'անուանէ. ազգային վարժարանները կեդրոնացեալ կերպով կազմակերպելու համար ճիգեր կ'ըլլան. ներուժ նշանաբանով մը Հայ-Արիներու խումբեր կը կազմակերպուին ամէն կողմ. ահաւասիկ շարք մը իրողութիւններու որ կենդանի և յուսալից շարժման մը նշաններ են և հրճուանքով կը լեցնեն մեր սրտերը:

Պիտի ուզէինք սա քանի մը տողերով վերլուծել այդ զանազան իրողութիւնները, անոնց մէջ գտնելու համար այն հասարակաց գիծը որ առանձքը կը կազմէ ամէնուն: Դուրս բերել այն էական իրողութիւնը որմէ կը մեկնին բոլոր միւսները և որուն կը վերադառնան ամէնքն ալ, այն սկզբունքը որ թոյլ կու տայ համադրական ակնարկով ընդգրկել իրողութիւններու բազմազանութիւնը և գիտակցիլ անոնց խորքին: Որովհետև այդպէսով միայն կարելի կը դառնայ յստակօրէն ըմբռնել անոնց ամենէն էական կարևորութիւնը և ոչ միայն հասկնալ զանոնք այլ և կամիլ:

Առաջին դէմ յանդիման նկատում մը կ'զգացնէ մեզի որ այդ ամբողջ շարժման ոյժը կու գայ Հայկական Անկախութիւնը կերտելու Կամքէն որ կը վարէ այսօր ամբողջ Հայութիւնը: Դարերու Ցեղ մը երբեմն խուլ, երբեմն պոռթկացող կերպով մը, բայց շարունակաբար իր ինքնութիւնը պահել և իր անկախութեան տիրանալով ինքզինքը իրագործել ջանացեր է, այսօր գերագոյն ճգնաժամի մը մէջ Մահուան անդունդին և Կեանքի դաշտին եզերքին վրայ՝ կը շեշտէ. գերազանց կերպով, իր Կեանքի Կամքը, ինքնուրոյն, ազատ և անկախ Կեանքի

կամքը։ Այդ ճգնաժամային մեծ զգայունն է որ անչուշտ կը լեցնէ բոլոր կարևոր չարժումները ներկայ Հայ իրականութեան։

Այսպէս է նաեւ կրթական չարժման համար։ Իրագործել Հայ Անկախ Կրթութիւնը անհատական խորքը բոլոր կրթական կենսական երեւոյթներուն։ Ազգերու քաղաքական անկախութիւնը իր տեւական և իսկական ոյժը կը գտնէ անոնց Ոգիին, Հանճարին անկախութեան և ինքնատպութեան մէջ։ Այդ երկու անկախութիւնները կապուած են իրարու պատճառի և արդիւնքի կապով։ Իսկ լաւագոյն միջոցը պահելու և զարգացնելու Ոգիին և Հանճարին անկախութիւնը, յառաջ բերնէ է անոր բոյնը՝ ազգային անկախ դպրոցը։ Ազգային անկախ դպրոցը որ կուտայ ազգային ինքնատիպ դաստիարակութիւնը. ուր փոխանակ տգան պատրաստուելու օտարին մօտ յաջող ծառայ մը ըլլալու, կը մնանի իր ազգային լեզուով, իր ազգային մտքով, իր ազգային արուեստով, իր ազգային բարոյական ուժէքներով ու կը պատրաստուի իր ազգային խնդիրներու իրագործման ազդակ մը ըլլալու։

Այսպէս կարելի է ըսել թէ ամենէական միջոցը հիմնական և վերջնական զարձնելու այն քաղաքական անկախութիւնը որուն տիրացած ու Հայ Ազգը, է պիտակիլ Հայ ինքնուրոյն ոգիին և առեղծել այդ ոգիով սնած ու զայն ներչնչող Հայ Անկախ Դպրոցը։ Այս է հիմնական կէտը։

Այս նպատակին հասնելու համար, կան գործնական քայլեր առնուելիք և կայ տեսական մտածումի մը ստեղծուելիք։ Կայ նախ անհրաժեշտութիւնը, երկարիս գոյութիւն ունեցող հայ դպրոցները կազմակերպելու և անոնց յարկերուն տակ համախմբելու ամբողջ հայ մանկութիւնը։—Ահա ինչ որ կը յուսանք թէ կը ձգտի ընել նոր Ուսումնական Խորհուրդը։ Բայց որպէսզի կարելի ըլլայ լաւագոյնս վերակազմել հայ դպրոցները, պէտք է բարձրացնել Հայ Ուսուցչութեան վիճակը և այդ ասպարէզը ընել արժանաւոր։—Այս բանին պիտակցութեամբ է որ Ուսուցչական Միութիւնը նուազագոյն տակի

պայքարը հրատարակեց։ Դարձեալ որպէսզի կարելի ըլլայ գոհացում տալ այդ պահանջքին և բարձրացնել հայ գպրոցը, պէտք է որ բոլոր հայ ծնողները իրենց զաւակները, առանց սակարկութեան, ղրկեն հայ գպրոց։—Ահա ինչու կրթական գործիչները կը խօսին և կը գրեն հայ ծնողներուն. «Չի ղրկել իր զաւակը հայ գպրոց, կը նշանակէ մեղանչել հայկական անկախութեան դաղափարին դէմ»։ Բիչ վերը ըսուածը բացայայտ կը դարձնէ այս պատգութեան ճշմարտութիւնը։

Այս գործնական քայլերէն վեր, չուռուլ պիտի զգացուի սակայն Հայ Մանկավարժական ինքնուրոյն մտածման մը անհրաժեշտութիւնը։ Մտածում մը որ նկատի առնելով մէկ կողմէ եւրոպական մանկավարժութեան միջոցները և միջազգային կեանքի պարտադրած կրթական անհրաժեշտութիւնները, միւս կողմէ տեսակ մը խոտացմամբ, պիտակցի հայ իսկական ոգիին ու ինքնուրոյն մշակոյթին ձգտումներուն և առնչէ այնպէս Անկախ Հայ Դպրոցին և Ինքնատիպ Հայ կրթութեան Տիպարը։—Ահա ինչու Ուսուցչական Միութիւնը կը ձեռնարկէ իր ծոցին մէջ կազմելու Հայ Մանկավարժական Ընկերակցութիւն մը, նուիրուած այս տեսական աշխատութեան։

Բայց բոլոր այս չարժումներուն մէջ, վայրկեան մը չի դադրինք տեսնելէ ճիշդ յառաջ բերելու Հայ Անկախ Դպրոցը որպես զի ըլլայ Հայ Անկախ Հայաստան։

Շ.-Մ.

ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

ՄԵՐ ԹԻՒ ԻՒ ՄԷՋ ՏՐՈՒԱԾ ՀԱՐՑՈՒՄԻՆ

ՊԱՏԱՍԽԱՆ Ա.

Տարիներ առաջ, Ազգ. Կեդրոնական վարժարանի մէջ Մանկավարժութիւն, իսկ Պէրպէրեան վարժարանի մէջ Հոգեբանութիւն և Բարոյագիտութիւն դասախօսած եմ ֆրանսերէն լեզուով, երկու վարժարաններուն ալ բարձրագոյն երկու դասարաններուն մէջ, մեծաւորապէս 17-18 տարեկան տղոց, առաջինն վարժարանին մէջ 5-6, երկրորդին մէջ 1-2 տարի, եթէ չեմ սխալիր։

Նոյն դասարաններու ֆրանսերէնի դասերն ալ ես կ'աւանդէի։

Ձեմ համոզուած թէ ֆրանսերէն լեզուով աւանդուած ըլլալը ուշագրաւ օգտակարութիւն մը ունեցած ըլլայ ֆրանսերէն լեզուին համար՝ ընդհանուր կերպով։ Աշակերտները ուսմանց վերոյիշեալ ճիւղերու համար յատուկ բառամթերքի մը տիրացած են և ուսուցիչին սիրելի եղող ու անոր կողմանէ յաճախ գործածուած մէկ քանի ասացուածները իւրացուցած են. ուրիշ ոչինչ, կամ գրեթէ ոչինչ։ Այդ լեզուով բերանացի կամ գրաւոր արտայայտութեան տեսակէտով, չեմ տեսած թէ աշակերտները ուշագրաւ օգուտ մը քաղած ըլլան այդ միջոցէն։ Արդիւնքը տարբեր պիտի ըլլար, հաւանականաբար, եթէ շատ մը դասեր ֆրանսերէն լեզուով աւանդուէին։

Իսկ թէ «աւանդուած ճիւղը լեզուին համար տուժած է», կարծեմ թէ պատասխանը կը տարբերի՝ նախ աւանդուած ճիւղին համեմատաբար Հոգեբանութիւնը կամ Մանկավարժութիւնը հաւանականաբար չեն տուժած. ամէն պարագայի մէջ, աշակերտները մեծ հետաքրքրութեամբ հետեւած են միշտ դասախօսութիւններուն և ցոյց տուած են թէ հասկցած են դասերը։ Ապա՝ն, դասը տղոց հասկնալի ընելու համար՝ հաւանականաբար աւելի շատ ժամանակ գործածելու ստիպուած էի քան որչափ պիտի չգործածէի եթէ մայրենի լեզուով տեղի ունենար դասախօսութիւնը։—Փոխարէն Բարոյագիտութեան դասին, յաճախ փոփոխ կամ նոյնիսկ պէտք կ'զգայի այդ դասը հայերէն լեզուով աւանդելու, որովհետեւ այն տպաւորութիւնը կ'ունենայի թէ մայրենի լեզուն աւելի ապահով կերպով հաղորդակցութեան պիտի դներ ուսուցիչին սիրտը տղոց սիրտին հետ։ Յուրա բանականութեան, ինչպէս նաեւ աւելի բանա-

կանութեան քան զգացումներուն հետ գործ ունեցող ճիւղերը չեն տուժեր, հաւանականաբար, օտար լեզուով աւանդուած ըլլալուն պատճառաւ, իսկ զգացումներուն հետ գործ ունեցող դասերը հաւանականաբար կը տուժեն. ա՛յս եղած է տպաւորութիւնս։

Պատասխանը կը տարբերի նաեւ դասարանի աշակերտներուն կարողութիւնը հաւասար ըլլալուն կամ չըլլալուն համեմատ։ Այն դասարաններուն մէջ որս յիշեցի, աշակերտներուն կարողութիւնը հաւասար չէր՝ ֆրանսերէնի տեսակէտով, և պատճառներ ունեցած եմ կասկածելու թէ աշակերտներէն ոմանք դժուարաւ կամ նոյնիսկ դժկամակութեամբ կը հետեւէին դասերուն։ Այդպիսիներուն մէջ կային որ աւելի պիտի չհետաքրքրուէին գուցէ՝ եթէ դասը հայերէն լեզուով աւանդուէր, բայց կային ալ որ հաւանականաբար այլապէս պիտի շահագրգռուէին դասով՝ եթէ իրենց մայրենի լեզուով աւանդուէր անիկա։

Յ. Թ. ՀԻՆԴԼԵԱՆ

ՊԱՏԱՍԽԱՆ Բ.

Ֆրանսերէն լեզուով աւանդած եմ Հասարակութիւն և Բնագիտութիւն, բարձրագոյն կարգերու մէջ։

Երբ տղան չի պատրաստուիր բարձրագոյն ուսումներու, լեզուն գործիք մըն է պարզ և ինքնակար երբ տղան զայն լաւ չի գիտեր։

Բարձրագոյն ուսումներու պատրաստութեան համար Ուսումնարանը պէտք է աւանդել գեղեցկագիտօրէն. ոչ թէ ծանօթութիւններ տալու այլ մտածումի, գեղեցկութեան նոր ձեւ մը ծնցնելու համար։ Լեզուն պէտք է ըլլայ կատարեալ և ճկուն. Տարազը՝ վերջնական։ Պատկերացընելու համար ճշմարտութեան աննիւթական ձեւը՝ անիկա աւելի բան մ'է քան գործիք մը։ Պէտք է գործածել լեզու մը որով կարելի ըլլայ երթալ գիտութեան սահմանները. մեր լեզուն չի գոհացներ այս պահանջքը։

Բնագիտութեան համար պէտք է տղան վարժուած ըլլայ մանաւանդ գիտական բառերու։

Լեզուի տեսակէտով հետեւեալը դիտած եմ։ Տղաքը սխալ կը խօսին. առանց դասը վտանգելու կարելի չըլլար լեզուի սխալները ուղղել. այսպէսով անոնք կը վարժուին իրենց գաղափարները արագ արտայայտելու բայց կը սովրին լեզուի համար անփոյթ ըլլալ։

Գ. Գ. Գ.

ՊԱՏԱՍԽԱՆ Գ.

Պր. Յ. Ալպետ պատմելէ վերջ Թէ 1889ին կեդրոնականի մէջ Դիտութեան դասերը առած են ֆրանսերէն լեզուով Պր. Պանչօնէ, կը գրէ.

Դիտական ճիւղերը, ինչպէս մաթէմաթիքականները, մէջէ մէջ իրարու կապուած և իրարու վրայ հիմնուած տեսութիւններէ կը բաղկանան առաւելապէս, անանկ որ անոնք չղթայի մը օղակներուն պէս են, և եթէ մէկը պակսի, ամբողջին չարաչարութիւնը կը խզուի։ Ատկէ կը հետեւի որ այդ դասերուն մէջ, բնաւ մութ կէտ մը պէտք չէ ձգայ աշակերտին միտքին համար։ Եւ ահա, ես կրնամ վստահացնել, որ այդ դասերուն մէջ չատ մը կէտեր մութ կը ձգային մեզմէ չատերուն համար, որովհետեւ մեր ֆրանսերէնը բաւականաչափ զօրաւոր չէր և ես, մանաւորապէս, հակառակ գիտութեանց սիրող մը ըլլալուս, չատ ու չատ եմ ձգացի և տուժեցի այդ դրութեան երեսէն։ Մինչ եթէ այդ դասը հայերէն ըլլար և Պօյաճեանի նման խղճամիտ մէկու մը կողմէ աւանդուած ըլլար, ես և ուրիշներ չատ օգտուած պիտի ըլլայինք։

Եւ արդէն խիստ բնական բան մը չէ՞ այդ։ Լեզուն գործիք մըն է, որուն չնորհիւ աշակերտը կարգ մը առարկաներ պիտի չինէ ու անոնցմով կահաւորէ իր միտքը։ Արդ, ինչպէ՞ս կ'ուզէք որ թերի ու նախնական գործիքով մը, բաւական նուրբ առարկաներ կարող ըլլայ չինել, արդէն համբակ գործաւորը, ոչ աշակերտն է։

Միւս կողմէ, անձնական փորձառութեամբս, կրնամ ձեզ հաւատացնել որ, ֆրանսերէն լեզուի կամ խօսելավարժութեան համար ալ ամէնագոյն օգտակարութիւն մը չէ ունեցած ինծի, այդ անիմաստ դրութիւնը։ Քիչ մը գիտցածս ալ, վերջէն և տարբեր միջոցներով սորված եմ։

Յ. ԱՍՊԵՏ

ԳԻՐՔԵՐ

Տօքթ. Էտ. Քլաբարէտ. ՄԱՆՈՒԿԻՆ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՓՈՐՁԱՌԱԿԱՆ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆ, 1912, գին 4 ֆրանք (Dr. Ed. Claparède: PSYCHOLOGIE DE L'ENFANT ET PÉDAGOGIE EXPÉRIMENTALE. 4me édit. Genève, Kündig. Prix 4 frcs.)—«Մանուկին Հոգեբանութեան» դասագիրք մը չէ այս, ինչպէս ենթադրել պիտի տար իր անունը։ Բայց ան շատ բան կը պարունակէ մանուկին ֆիզիքական և հոգեբանական զարգացման մասին. կը խօսի մանուկին գիտութեան (մանկաբանութիւն—pédologie) պատմականին, ուսումնասիրած խնդիրներուն, գործածած մեթոտներուն, մանուկին իմացական զարգացման, մտային յոգնութեան վրայ եւայլն։

Ամէն անոնք, որոնք մանուկներու դաստիարակութեամբ կ'զբաղին կամ պիտի զբաղին, անհրաժեշտ է որ կարդան ժընէվի հոյակապ հոգեբանին այս գիրքը, մանաւանդ անոր ներածութիւնը և մանկութեան նշանակութեան վրայ գրուած էջերը։

Ներածութեանը մէջ հեղինակը կը խօսի ուսուցչութեան թեկնածուներուն մանկաբանական ծանօթութիւններ տրուելու անհրաժեշտութեան վրայ։ Իր խօսքերը ուղղուած են մասնաւորաբար անոնց որոնք կը կարծեն թէ միմիայն ձիրքն ու ուսուցանելը կը բաւեն լաւ դաստիարակ մը ըլլալու համար, սակայն, զանոնք ուղղուած կարելի է նկատել նաև այնպիսիներուն՝ որոնք մանկաբանութեան կարեւորութեանը վրայ խօսողներուն՝ զայն միակ կարեւորը նկատելու միամտութիւնը կը վերագրեն։

Մանկութեան նշանակութեան մասին գրուած էջերը Քլաբարէտի գիրքին բոլորովին նոր նկարագիր մը կու տան ու զայն կը տարբերեն ընդհանրապէս մանկավարժական ուրիշ գիրքերէ։

Ինչ բանի կը ծառայէ մանկութիւնը, ահա էական հարցը։ Մանուկը անկատար չափահաս մը չէ ինչպէս կը կարծուի։ Կեանքի փորձառութիւնը և զարգացումը չէ որ կը պակսին իրեն չափահաս ըլլալու համար։ Կոյս ալ, օրինակի համար, խորհելու կամ ընկերային առաքինութեանց տեսակէտով շատ անկարող է անշուշտ, և սակայն մանուկ մը չէ։ Ինչ որ էակ մը մանուկ նկատել կու տայ տգիտութիւնը չէ, այլ գիտնալ փափաքիլը, աւելի՛ բան մը ըլլալու ձգտիլն է։ Պզտիկ հորթը կով-մանուկ մըն է, որովհետեւ կը ձգտի կով ըլլալ, բայց կովը մարդ-մանուկ մը չէ, որովհետեւ ոչ մէկ ձգտում ցոյց կու տայ մարդ ըլլալու։ Մանուկը պզտիկ անկատար մը չէ, իր բո՛ւն յատկութիւնը անկարող մը ըլլալը չէ, այլ թեկնածու մը, և իբր այդ իրեն պէտք եղած բոլոր կարողութիւնները ունի և հետեւաբար կատարեալ է իբր մանուկ։ Ուրեմն մանկութիւնը իրեն յատուկ պաշտօն մը ունի, այն է փորձառութիւն ձեռք բերել, կարողութիւնները զարգացնել, բան մը որուն համար բնական պահանջ

մը ունի տղան։ Մանուկը պզտիկ ըլլալուն համար չէ ո՛ւ մեծ չէ, այլ դաղանի բնագդ մը կը մղէ զայն ընելու ամէն ինչ որ պէտք է մեծնալու համար։ Արդ, այս գործադրելու բնագդական ձգտումը ի յայտ կու գայ խաղի ձեւին տակ։ Խաղը այս կերպով կը դարձի զբօսանք նշանակելէ, կը դառնայ լուրջ զբաղում մը, մանուկին զբաղումը, մանուկին աշխատութիւնը, որով ան կը զարգացնէ իր զգայարաններն ու կարողութիւնները և կը պատրաստուի ապագայ, չափահասի լուրջ կեանքին։ Խաղը կառնէ նախապատրաստութեան նշանակութիւն մը։

Այս քանի մը խօսքերը, որոնք մեծ մասամբ դիրքին ձէյէն իսկ քաղուած ու իրարու քով դրուած են, բաւական պիտի ըլլան, կը յուսանք, ընթերցողին փափաք ներշնչելու համար՝ զայն ամբողջութեամբ կարդալու և խորհրդածելու անոր պարունակած տեսութիւններուն վրայ։

Գ.

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒԹԻՒՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ուսուցչական Միութեան կեդրոնական վարչութիւնը որոշեց ամէն ջանք ի գործ դնել քիչ մը բարւոքելու համար Հայ Ուսուցիչներու նիւթական վիճակը. այդ կերպով է որ միայն՝ ուսուցչութիւնը տասարէզ մը պիտի կարենար դառնալ և նիւթական անբաւարարութեան պատճառաւ քաչուկլու տիպուած ուսուցիչներ պիտի փափաքէին իրենց նախապատուած տասարէզին վերադառնալ, և այսպէս թերևս ուսուցչական լաւագոյն ընտրութիւն մը կարելի պիտի ըլլար այս տարի, մեր թաղային վարժարաններու վիճակը բարւոքելու համար։ Ուրեմն Միութիւնը այս նկատումներէն մղուած էր որ, առաջին գաշտապատրաստ ուսուցիչները իրարու քով հաւաքելէ յետոյ, զանոնք խորհրդակցական ժողովի մը հրաւիրեց՝ անոնց իւրաքանչիւրին մտայնութիւնը չօշափելու, և տրամադրութիւնները հասկնալու՝ նախ այս տարի և ետքէ

կարելի ըլլար յաջորդ տարիներն ալ, պաշտօնական մարմինները առջեւ ունենալ զօրաւոր կազմակերպութեամբ մը կարենալ ներկայանալու խնդրոյ մասին. և վերջապէս գտնելու համար լաւագոյն միջոցը ուսուցչաց արդար պահանջքները այս տարիէն իսկ իրագործելու համար: Առաջին Ընդհ. ժողովին մէջ ներկաները ընդհանուր մտայնութիւնը ուսուցչական պաշնակցութեան մը կազմութեան կարծես յառած ըլլալով, հետեւեալ բանաձեւը ընդունուեցաւ. «Ներկայ ուսուցիչ և ուսուցչուհիները վայրկեանի մտահոգութենէն թելադրուած իրենց նիւթական և բարոյական իրաւունքներու պաշտպանութեանը համար կը յայտարարեն կազմութիւնը ուսուցչ. պաշնակցութեան մը և կ'ընտրեն ընդհ. քարտուղար մը և 2 խորհրդականներ, որոնք պիտի պատրաստեն ծրագիր կանոնագիր մը:»

Եւ Պր. Կ. Փիւրքճեանի պաշտօն յանձնուեցաւ Պր. Պր. Գ. Գ. Գալաֆեան և Պ. Գէորգեանի հետ համախորհուրդ պատրաստել սոյն ծրագիր կանոնագիրը:

Երկրորդ Ընդհ. ժողովին ծրագիր-կանոնագիրը պատրաստուած էր արդէն. յետ ոչ ու ընդերգման. առաջին յօդուածէն իսկ վերադառնալ պէտք եղաւ անմիջապէս դաշնակցութիւն մը կազմելու կամ չկազմելու հարցին: Այս անգամ ուսուցչաց մեծամասնութիւն մը գտնագան նկատումներէ մղուած, նախապէս պատրաստուած էր ընդիմանալ այս տեսակ անկախ կազմակերպութեան մը. և վստահ կեդր. Վարչութեան վրայ, որ պահանջէր որ ըստ Միութեան ծրագրին, անիկայ ստանձնէ ուսուցչաց նիւթական ապահովութեան գործը, պահանջելով ամէն ուսուցչ որ իր նիւթական և բարոյական կարելի միջոցներով պատասխան ըլլայ ուժովցնել զայն:

Վարչութիւնը քանի մը նիստեր յատկացուց խնդրին ուսումնասիրութեանը համար, և վերջապէս որոշեց կազմել Վարչութեան ենթակայ դիւան մը, անկախ իր մնուկով, որուն միակ պաշտօնը ըլլայ ապահովել ուսուցչաց նուազագոյն պահանջները և նիւթական չահերը. այսինքն ընել

տեսակ մը դաշնակցային կազմակերպութիւն Ուսուցչական Միութեան ենթարկուած, և ոչ թէ անկախ. և նկատելով թէ՝ ներկայ շրջանի մը համար անմիջապէս գործի ձեռնարկել անհրաժեշտ էր, Վարչութիւնը՝ կեանքի պայմանները և առ հասարակ թաղային սնտուկներու կարելիութիւնները կշռելով ջանաց գէթ ապահովել տրուելու նուազագոյն սակեր զանազան դասակարգի ուսուցչաց համար:

Գ.րդ Ընդհ. Ժողով մը ևս գումարուեցաւ ուր միմիայն համաձայնութիւն գոյացաւ առ հասարակ ո և է ուսուցչի գէթ նուազագոյն 20 ոսկիի սակի մասին, իբր տրուելի նուազագոյն պահանջք:

Աւելի բարձր սակերու իրաւունք շահած ուսուցիչներու ամսաթոշակներու ճշգումը՝ իրենց կարողութեանց և տեսնուած պահանջքներուն ձգելը աւելի նպատակայարմար նկատուեցաւ: Այս մասին Վարչութիւնը անմիջապէս ձեռնարկեց ուսումնասիրելու ուսուցչաց իւրաքանչիւրին անցեալ տարուան վճարը և պատրաստելու Պոլսոյ ուսուցչաց վիճակագրութիւնը. ասկէ զատ ամէն ուսուցչէ պահանջուեցաւ գրաւոր յանձնառութիւններ Ընդհ. Ժողովի որոշումներուն հպատակելու համար, ասոնք մեծ մասամբ հաւաքուած են արդէն. կարգ մը ուսուցչաց յանձնառագիրները դեռ Վարչութեան հասած չըլլալով, թերթերու միջոցաւ պաշտօնապէս ծանուցուեցաւ որ ամէն ուսուցիչ 20 ոսկիէ նուազ ամսաթոշակով պաշտօն չստանձնելու յանձնառութիւնը յարգէ. Միութիւնը շատ ուրախութեամբ կը տեսնէ որ՝ Ազգային իշխանութիւնները, ճանչնալով ուսուցչաց պահանջներուն բացայայտ անհրաժեշտութիւնը, սկսած են արդէն գոհացում տալ անոնց: Ուսուցչական Միութիւնը իր պահանջքները դնելէ անմիջապէս յետոյ, խորհեցաւ նաև թաղային սնտուկներու ներկայ և յաջորդ տարուան կարելի վիճակի մասին, և ընդունելով հանդերձ թէ ամէն թաղ զանազան տեսակ հանդէսներով և կամ հանգանակութիւններով կրնայ իր վիճակը ներկայ պայմաններուն ստեղծած պահանջներուն հետ հաշտեցնել, հասոյթի ամէնէն

որոշ աղբիւրը եղող աչակերտաց թոշակներուն և թիւին յաւելման համար ուզեց անմիջապէս օժանդակել թաղային մարմիններուն։ Այս նպատակաւ Վարչութեան իւրաքանչիւր անդամ այդ հարցի մասին՝ մեր գանազան օրաթերթերուն յօդուածներ նուիրել է զատ, ստանձնեցին նաեւ բանախօսութիւններ ընել գանազան թաղեր, ծնողքներու մէջ քիչ մը աւելի տաք վերաբերում ստեղծելու համար՝ հայ վարժարան ներու հանդէպ։

Ուսուցչական Միութեան կեդր. Վարչութիւնը իր այս ամսուան գործունէութեան մեծագոյն մասը նուիրեց ուսուցչաց նիւթական նուազագոյն պահանջներու ապահովման։

Միութեան անդամները փափաք յայտնած ըլլալով որ արձակուրդի ընթացքին երկրորդ ուսուցչական դաստապատոյտ մը տեղի ունենայ, Կեդր. Վարչութիւնը բնական է փութաց անմիջապէս այդ փափաքին գոհացում տալ. պատրաստ իր դուարճութիւններուն մէջ՝ մանաւանդ լաւագոյն առիթը պիտի ըլլար ուսուցիչները իրարու քով հաւաքելու, անոնց մէջ ընդհ. կերպով աւելի արդիւնաւէտ համագործակցութիւն մը ապահովելով։ Պատրաստ տեղի ունեցաւ Օգոստ. 5ին, Պէյքօզ Գայմագ Տօնատուրան։ Տեղը չատ լաւ ընտրուած էր. և մանաւանդ չնորհիւ Օր. Օր. Դ. Թերզեանի, Ո. Ճէհնազեանի Ս. Տէր-Մելքոնեանի և Պրն. Ճէհնազեանի չատ գնահատելի և անձնուէր աշխատութեանց, որոնք ամբողջ ներկայ ուսուցչաց արդար չնորհակալութեանց արժանացան, Ուսուցչութիւնը կրցաւ այս անգամ վայելել ընդհ. ճաշասեղանի կազմակերպութիւն մը՝ չատ կոկիկ վճարումի մը փոխարէն մրցայն. ինչպէս միշտ, Պրն. Ալիքսանեան սիրայօժար ստանձնած էր մեզ ընկերանալ իր ջութակով։ Օրը չատ զուարթ և հաճելի անցաւ, և քիչ չէին անոնք որ կը փափաքէին երրորդ պատրաստ մը եւս վայելել։

Կեդր. Վարչութիւնը որոշեց թերթերու միջոցաւ իր համակրութիւնը յայտնել Ուսումնական Խորհուրդի որոշման թէ՝ առանց առժամեայ արտօնագրի, ուսուցիչ և ուսուցչուհիներ

պիտի չկարենան պաշտօնավարել։ Այս տեսակ ընտրութիւն մը այս տարի անհրաժեշտ դարձած էր այլեւս։

Յարմար դատուեցաւ որ մասնաւոր կազմակերպութեան մը առաջնորդութեամբ, ուսումնասիրութիւններ կատարուին Հայ Մանկավարժական խնդիրներու շուրջ, նպատակակէտ ունենալով միշտ «ապագայ Հայ Վարժարան»ը։ Որոշուեցաւ այդ մասին մասնաւոր ծրագիր մը պատրաստել։

Հաստատուեցաւ ուսուցչական աշխատանքի դիւան մը ուր 5 օրիորդներ ստանձնեցին յաջորդաբար արձանագրութիւնները կատարել. որոշուեցաւ ամէն ընդհ. հրաժարեցում՝ մասնաւոր կերպով քննելէ յետոյ միայն վարժարանայ ուսուցիչ հայթայթել, և հրաւիրել ամէն հրաժարեալ ուսուցիչ որ՝ եթէ բողոք ունի, Ուսուցչական Միութեան դիմէ իր չահերու պաշտպանութեան համար։

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

ՍԿԻՒՏԱՐԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Արձակուրդի առթիւ մանկավարժական բանախօսութիւններ կազմակերպած է. Պր. Պր. Ց. Թ. Հինդլեան և Ա. Նիկողոսեան չարք մը բանախօսութիւններով սկսած են ուսումնասիրել Ա.ը Նոր Դպրոցները, Բ.ը Մայրենի լեզուի ուսուցումը։

ՎՈՍՓՈՐԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Պէշիքթաշի և Օրթագիւղի ուսուցիչները միացած հիմնեցին նոր մասնաճիւղ մը։ Վարչութիւնը կազմուեցաւ հետեւեալ կերպով՝

Ատենապետ՝ Պրն. Մկրտիչ Փափազեան
Ատենադպիր՝ Օր. Տիգրանուհի Եայլաճեան
Դանձապահ՝ Օր. Վերժիւ Մեսրոպեան

Այս Մասնաճիւղին պիտի կցուին նաեւ՝ Թուրքէյէմէի, Արնաւուտգիւղի, Հիսարի եւն. ուսուցիչներն ալ։

Կ. Բ.

ԿՐԹԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

ԱԶԳԱՅԻՆ

Տարիներէ ի վեր տիրող ազգ. կրթական խառնակ վիճակին վերջ տալու համար Ազգ. Վարչութիւնը ընտրեց Ուսումնական Խորհուրդ մը։ Անիկայ իր նախորդներուն վրայ սա աչքառու տարբերութիւնը կը ներկայացնէ որ բաղկացած է ամբողջովին կրթական գործիչներէ. այսպէսով վերջ կը գտնէ ցարդ տիրապետող այն գրութիւնը որով միշտ ազգ. իշխանութիւնները կ'զգուշանային կրթական գործը կրթական գործիչներուն յանձնելէ, նախընտրելով առեւտրականները կամ ուրիշ ասպարէզի պատ. կանողները։ Նոր Ուսումնական Խորհուրդը կազմուած է հետեւեալ կերպով.

Պ. Պ. Յ. Թ. Հինդլեան, Ատենապետ
Գ. Գ. Գավաֆեան, Ատենադպիր
Ստեփ. Կուրտիկեան
Յովս. Ճելալեան
Շ. Ռ. Պէրպէրեան
Յ. Սիմքէշեան
Կ. Քիւրքճեան

Քաղաքական ժողովը մասնաւոր շրջաբերականով մը յայտնած է բոլոր Թաղական Խորհուրդներու թէ այսուհետեւ Ուսումն. Խորհուրդը լիազօր իրաւասութիւն ունի ուղղակի կերպով կազմակերպելու և վարելու Ազգ. վարժարանները, Թաղական Խորհուրդներու հետ խորհրդակցաբար կազմելով վարժարաններու պիւտճէն։— Ուսումն. Խորհուրդը այս ուղղութեամբ գործի ձեռնարկած է և ուսումնասիրելէ վերջ իւրաքանչիւր վարժարանի և թաղային վիճակի կարելիութիւնները անուանած է իւրաքանչիւրի տնօրէնը՝ յանձնարարելով ուսուցչական մարմնի կազմութիւնը իր վաւերացման ենթարկուելու համար։

ՕՏԱՐ

Ֆրանսայի մէջ շարժում մը սկսած է 1902ի ծրագիրներուն դէմ։ Յայտնի է որ Գերման մանկավարժութեան ազդեցութեան ներքեւ կազմուած են այս ծրագիրները և կը ձգտին մասնաւորել տղուն կարողութիւններուն զարգացումը, մասնագէտներ պատրաստելու մտօք։ Կ'ըսուի թէ, անշուշտ այս կերպով լաւագոյն պատրաստութիւնը կ'ըլլայ պահանջուած գործին համար բայց անկարելի կ'ըլլայ վարիչներ կազմել որովհե-

տեւ այդ բանին համար անհրաժեշտ են ընդհանուր զարգացում և ամբողջական նայուածք իրերու և մարդոց վրայ։ Այս կարծիքը կը յայտնեն ամենէն աւելի գործի մարդիկ որք տեսած և զգացած են պակասը։

Ձգտում կայ նաեւ ջնջելու «Cycle»ներու դրութիւնը։ կը փափաքուի երկրորդական կրթութիւնը պատրաստել դանդաղ և միայար կերպով. չի յոգնեցնել տղան (շաբաթը 20 պահ դաս. պահը 40 վայրկեան) ժամանակ տալ իրեն խորհելու համար. իր մէջ մշակել սէրը ամեն բանի որ մարդկային է, ահաւասիկ, որքան կարելի է այսօր ճշդել, ընդհանուր գիծերը նոր ձգտումին։ Խնդիրը լուրջ է և պէտք է սպասել. պէտք է սպասել մանաւանդ որ ամեն գերմանական աղբիւրէ բղխող դաղափարի դէմ եղած ատելութիւնը մեղմանայ քիչ մը։ Դաղափարները կը ճշդուին մակընթացութեան շարժումով։

Դ. Դ. Դ.

Տարեկան 10 թիւ.— Բաժանորդագրութիւն. Պոլիս եւ Գաւառ
100 դրշ. Արտասահման 10 Ֆրանք
Խմբագրութիւն.— 37, Գապրիսթան փողոց, Բերա, Կ. Պոլիս

ԳԻՆ 10 ՂՐՈՒՇ